

Elżbieta Tarkowska

**Instytut Filozofii i Socjologii PAN
Akademia Pedagogiki Specjalnej**

**“Druga Polska”
a problem niepełnosprawności**

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa

25 listopada 2008

Polska podzielona

Polska zróżnicowana

**“Załamani”, “przegranani”, “skołowani” (1993,
J. Wertenstein- Żuławski)**

**“Wyróżnieni”, “wykluczeni”, “niewidzialni”
(1997, J.Kuroń)**

**Przegranani i wygrani; uprzywilejowani i
pozbawieni przywilejów; ludzie sukcesu i
ofiary transformacji; biedni i bogaci
(M.Jarosz, H.Palska i in.)**

Zapracowani i bez pracy (E.Tarkowska)

**Polska “kapitałowa”, „etatowa”, „zasiłkowa”
(M.Marody) (i inne)**

Polska jedna, dwie czy wiele?

- Dwie książki:
- H.Domański, A.Rychard, P.Śpiewak *Polska jedna czy wiele?* (2005)
- *Jedna Polska? Dawne i nowe zróżnicowania społeczne*, pod red. A.Kojdera (2007)

H.Domański, A.Rychard, P.Śpiewak

Polska jedna czy wiele?

- **Domański: pogłębianie się nierówności, ale procesy te niekompletne; jedna Polska**
- **Rychard: wiele wymiarów zróżnicowań, jedna rozproszona, sfragmentaryzowana Polska (rynkowa/pozarynkowa, polityki/poza polityką, transformacji/poza transformacją, modernizacji/poza modernizacją)**
- **Śpiewak: “druga Polska” to Polska inteligencka; różnice mentalności, kultury**

***Jedna Polska? Dawne i nowe
źróźnicowania społeczne, pod red.
A.Kojdera***

- **Wielowymiarowe źróźnicowanie społeczeństwa polskiego: wiek, płeć, poziom wykształcenia, kapitał kulturowy, typy aktywności, style życia...**
- **WieloPolska: dziedzictwo polskich regionów, wpływ kolejnych warstw dziedzictwa przeszłości (B.Jałowiecki, M.S.Szczepański)**
- **Druga, “inna Polska”: polska wieś (M.Halamska)**

“Polska wiejska” jako „inna Polska”

- **„... nasz kraj to w istocie dwie Polski. Polska miejska należąca do krajów wysoko rozwiniętych i Polska wiejska, która jeszcze tej bariery nie pokonała” (UNDP 2000)**
- **Różnice w wymiarze: demograficznym, ekonomicznym (ubóstwo, bezrobocie, wykluczenie społeczne), edukacyjnym (luka edukacyjna), kulturowym (niskie zasoby wiedzy, niskie kompetencje cywilizacyjne, nieufność, autorytaryzm i in.) - M.Halamska**

Charakterystyczne cechy polskiej biedy

- **Polska bieda jako wiejska bieda**
- **Regionalizacja i koncentracja ubóstwa**
- **Bieda przedłużająca się, chroniczna, „dziedziczona”**
- **Juwenilizacja polskiej biedy**
- **Feminizacja ubóstwa**
- **Związek ubóstwa z bezrobociem, niskopłatną pracą; społeczne koszty migracji**

Polska bieda jako wiejska bieda

- **Skrajna bieda w 2006 i 2007:**
 - **Wieś 12% i 10,5%, miasto – 5,2% i 4,1%**
- **Umiarkowana bieda (rel. 50%) w 2006, 2007:**
 - **Wieś – 25,8 i 25,5%, miasto – 12,7 i 12,2 %**
- **Ustawowa granica:**
 - **Wieś 22,6 i 21,9%, miasto 10,5 i 10,4%**
- **Ponad 10% skrajne ubóstwo: woj.**
świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie,
lubelskie, podlaskie

Polska bieda jako wiejska bieda cd

- **Najwyższe ubóstwo: rodziny bez własnego gospodarstwa rolnego, utrzymujące się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury I renty (31%)**
- **Głębokie ubóstwo związane z bezrobociem, niskim poziomem edukacji głowy rodziny, wielodzietnością**
- **Bieda dzieci, brak pracy i perspektyw dla młodzieży**
- **Poprawa sytuacji ekonomicznej wsi, ale nadal różnice**

Bieda dzieci i młodzieży

- **Polskie dzieci najbiedniejsze wśród 24 ekonomicznie rozwiniętych krajów (UNICEF 2007)**
- **Bezrobocie młodzieży w 2005 (15-19) i (20-24) odpowiednio 30,7% oraz 38,5%**
- **Migracje ze wsi do pracy (miasto, zagranica)**

Problemy młodzieży niepełnosprawnej

- **Badania ubóstwa 1996-2007:**
 - **“Młodzież z byłych PGR-ów” (Tarkowska, Korzeniewska 2002)**
 - **Badanie “Szkoła wobec ubóstwa i wykluczenia społecznego” (Tarkowska, Górniak, Kalbarczyk 2007)**
- **Przykłady wykluczającej roli stanu zdrowia i niepełnosprawności dzieci/młodzieży wywodzących się ze środowisk ubóstwa**
- **Kumulacja czynników wykluczających**

